

Handläggare: Britt-Marie Salmén
Region Innerstad
Park- och gatubyrån
Tel: 508 273 40
brittmarie.salmen@gfk.stockholm.se

2004-09-22

Dnr 04-512-1278

Till
Gatu- och fastighetsnämnden

Citybanan, station Odenplan - tillägg till detaljplan. Remiss.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Gatu- och fastighetsnämnden överlämnar och åberopar kontorets utlåtande som yttrande över tillägg till detaljplan för Citybanan i Stockholm. Station Odenplan, uppgångar m m .
S-TDp 2004-02491-54

Olle Zetterberg

Göran Gahm

Mats Fager

SAMMANFATTNING

Stadsbyggnadskontoret har remitterat ett detaljplaneförslag för pendeltågstunnelns station Odenplan, som omfattar uppgångar, förbindelsegångar, biljetthall och rökgasschakt. Detaljplanen omfattar de delar som byggs från markytan. Parallella arkitektuppdrag för uppgångarna har genomförts, och kontoret förutsätter att det synsätt angående stadsbild, Odenplans funktion m m som framkommit vid utvärderingen fullföljs i det fortsatta arbetet, d v s uppglasade byggnader som inte dominerar stadsbilden.

Kontoret föreslår en planbestämmelse som innebär att fristående lanterniner inte skall få uppföras på allmän mark, i syfte att garantera en god och trygg miljö samt framkomlighet och för att bereda plats för sådant som behövs på gator och torg, t e x det ökade behovet av cykelställ i anslutning till stationerna. Kontoret föreslår också att planbestämmelser införs avseende återplantering av nya stora träd samt bevarande av en stor kastanj på Odenplan. Det är också önskvärt att bygga så mycket som möjligt underifrån för att därmed minska olägenheterna för allmänheten och för att kunna bevara så många träd som möjligt.

Berträffande rökgasschakten genomför Banverket för närvarande fördjupade studier för att kunna se konsekvenserna tydligare ur olika aspekter.

UTLÅTANDE

Bakgrund

Stadsbyggnadskontoret har remitterat ett detaljplaneförslag för pendeltågstunnelns station Odenplan m m till Gatu- och fastighetskontoret. Planen är ett tillägg till gällande detaljplaner. Syftet med planen är att möjliggöra uppgångar, förbindelsegångar, biljetthallar och rökgasschakt. Detaljplanen omfattar de delar som byggs från markytan. Station Odenplans plattformshallar samt närmast liggande gångförbindelser m m byggs helt i berg och regleras i tilläggsplan för Citybanan delsträcka Vasastaden.

Tidigare beslut

De detaljplaner för Citybanan har tidigare varit föremål för remiss är :

- Detaljplaneprogram för Citybanan. Remiss av programförslag (Gatu- och fastighetsnämnden 2003-12-09)
- Tillägg till detaljplaner för City, delsträckan Norrmalm och delsträckan Södermalm (Gatu- och fastighetsnämnden 2004-06-15)
- Tillägg till detaljplaner för Citybanan, delsträcka Vasastaden. (Gatu- och fastighetskontoret 2004-05-17)

Merparten av de synpunkter som nu redovisas i detta utlåtande har tidigare framförts i Gatu- och fastighetskontorets tjänsteutlåtande / skrivelse över de ovan nämnda detaljplaneförslagen. Det är då främst bedömningar av rökgas- och ventilationsschakt, ljusschakt, angöring och cykelparkering samt hänsyn till befintliga träd.

Planförslaget

Planförslaget redovisar flexibla byggrätter för uppgångarna ovan mark på Odenplan (stadens ägo) och vid Vanadisvägen – Dalagatan (stadens ägo) samt alternativa lägen för rökgasschakt för norra uppgången, på Gustav Vasa skolas skolgård (stadens ägo) respektive en indragens yta vid korsningen Dalagatan – Frejgatan (enskild ägo). För den södra uppgången på Odenplan föreslås Gustav Vasa kyrkas område (stadens ägo och Gustav Vasa församling). Underjordiska biljetthallar och gångförbindelser redovisas också i planen. Inför utställningen av planförslaget kommer

byggrätterna att närmare preciseras till yta och läge för entrébyggnaderna och rökgasschakten.

Antalet passagerare som passerar Odenplans torgyta kommer att öka. Idag passeras torget av c a 40.000 personer per dygn till- och från tunnelbanan. Med Citybanans första utbyggnadsetapp och innan föreslagen ny tunnelbanelinje till Karolinska sjukhuset är utbyggd uppskattas antal passerande på torget att öka till c a 60.000. Med ytterligare utbyggnader av spåren sker en större ökning. Antal passagerare som passerar vid entrén vid Vanadisvägen – Dalagatan uppskattas i första etappen till c a 10.000.

Parallella uppdrag för stationsbyggnaderna

Banverket har inbjudit fyra arkitektkontor till parallella uppdrag för de båda entrébyggnaderna. Två kontor ämnar få utveckla sina förslag, som bägge har föreslagit relativt långsmala byggnadskroppar orienterade i Karlbergsvägens längdriktning och förlagda mot den norra delen av Odenplan. Sikten lämnas fri i öst-västlig riktning på torget och god orienteringsbarhet för trafikanterna och trygg miljö med överblick åstadkommes. Plats finns också för tillfälliga och permanenta arrangemang som hör till en central mötesplats som Odenplan är, samt yta för det ökade antalet passagerare som rör sig i olika riktningar. Den öppna ytan framför Gustav Vasa Kyrka har också tillkommit efter omfattande medborgarsamråd.

Uppglasade byggnader för trappor, rulltrappor, och hiss ger mycket ljus till underliggande biljetthall m m, vilket är en uttalad ambition. Entrébyggnaden vid Vanadisvägen – Dalagatan, även den uppglasad, bör göras så smacker som möjligt, med hänsyn till befintlig arkitektur, närbelägna bostäder och befintliga träd.

Det synsätt angående stadsbild, Odenplans funktion m m som framkommit i utvärderingen av de parallella uppdragen förutsätts följas upp i det fortsatta arbetet med stationsbyggnaderna.

Ekonomiska konsekvenser

Förhandlingar mellan staden, Banverket och SL pågår. Ett genomförandeavtal mellan staden och Banverket som bl a reglerar ianspråktagande av stadens mark vid bygget bör träffas så snart finansieringen av projektet är klart. Återställande av mark genomförs av Banverket men i nära samråd med staden. Det befintliga gatuköket som berörs på Odenplan är relativt nybyggt av kioskägaren, med vilken förhandling om återuppförande, alternativt ny, byggnad i ungefär samma läge får diskuteras.

Miljökonsekvenser

Kontoret anser att Citybanan är ett angeläget projekt. Hela Citybanan med fyrsparlösning vid samtliga stationer bör emellertid byggas ut på en gång. Arbetena medför stora störningar i staden som helst bör göras vid ett och samma tillfälle (etableringsytor, byggtunnlar, sprängnings- och utlastningsarbete e t c).

Banverket ska söka tillstånd enligt miljöbalken för bortledning av grundvatten från spår-, stations- och servicetunnlar och för eventuella skyddsåtgärder i samband med detta.

Kompensation för ianspråktagen grönyta /trädplanteringar

Odenplan har ända sedan platsen kom till kring sekelskiftet innehållit någon typ av parkanläggning med träd i den västra del, medan området mot öster varit den mer intensiva kommunikationspunkten. De höga träden (planterade 1940 – 50) är en viktig fond i stadsbilden mellan Gustav Vasakyrkan och torget. Flera av dessa träd hotas nu genom schaktning från markytan. För närvarande undersöks möjligheterna att bygga delvis underifrån, i syfte att kunna bevara så många träd som möjligt. I de fall träd måste fällas, skall dessa ersättas av så likvärdiga träd som möjligt. Den nordöstra linden på Odenplan har bedömts vara i sämre skick och kan fällas. De mindre nyplanterade träden (skogsek) kan flyttas och återplanteras. Den stora kastanjen i sydvästra delen är oersättlig. Vid Vanadisvägen – Dalagatan finns dels två mindre relativt nyplanterade träd, som kan flyttas och två stora blodlönnar. En strävan är att dessa skall kunna stå kvar.

Trafik under byggtid

Framkomligheten i gatumiljön och kollektivtrafiken måste fungera för alla trafikanter under byggtiden. Lokala störningar i anslutning till arbetsområdena kan uppstå. Dalagatan kan komma att behöva stängas av söder om korsningen med Vanadisvägen. Även Upplandsgatan, väster om Odenplan, kan eventuellt komma att beröras av avstängningar. Tunnelbanetraffiken ska kunna fortgå under hela bygget. Gatu- och fastighetskontorets erfarenheter av bygge i innerstaden bör tas till vara beträffande t e x information och omläggning av trafik.

Tillgänglighet

Banverket bedriver arbetet med tillgänglighetsfrågor i en särskild arbetsgrupp där Gatu- och fastighetskontorets tillgänglighetsbyrå är representerad. Banverket kommer att anlita en speciell konsult som kommer att samordna och svara för dessa frågor.

Preliminär tidplan

Stadsbyggnadskontoret bedömer att detaljplanerna för Citybanan kommer att kunna antagas under våren år 2005. Arbetena med uppgångarna på Odenplan och Dalagatan beräknas påbörjas kring år 2008. Målsättningen är trafikstart år 2011.

Kontorets synpunkter

Den 26 mars 2004 behandlades Citybanans stationer översiktligt i den s k stadsmiljögruppen, som består av miljöansvariga från stadsdelsförvaltningarna i innerstaden, Skönhetsrådet, Stadsmuseum, Konstkansliet, Stadsbyggnadskontoret och Gatu- och fastighetskontoret. Därvid uttalades : Metoder för att rädda de stora träden på Odenplan måste hittas, då de är mycket värdefulla. Ljusschakt via lanterniner ner till Citybanan avstyrks enhälligt. Det fungerar inte med lanterniner b l a ur underhållssynpunkt. Miljön måste göras attraktiv med bra ljus i bergrummen. Rökutsläpp mellan träd i gata accepteras inte.

Rökgasschakt.

Allmänt

De rökgasschakt som behövs beräknas vara sammanlagt 40 kvm uppdelat med 20 kvm lokaliserat till varsin ände på stationen. Gatu- och fastighetskontorets förhållningssätt är tidigare redovisat. Refuger i gatans mitt kan nyttjas, under förutsättningar att sikten, säkerheten och framkomligheten inte störs. Horisontella lösningar, murar och fasader bör prövas. Plats kommer inte att kunna beredas i gångbanorna. En önskan som har nämnts inom kontoret är luckor i marknivå. Allmänt gäller att schakten skall utformas på skonsammast sätt för närmiljön. Möjligheten att anlita formgivare för att göra stora anläggningar så diskreta och tilltalande som möjligt bör betänkas. Materialet väljs med hänsyn till stadsbilden och kombination med bänkar kan ske.

De föreslagna lägena

Banverket genomför för närvarande fördjupade studier för att kunna se konsekvenserna av rökgasschakten ur olika aspekter. Angående de föreslagna lägena för den norra uppgången är båda alternativen tänkbara, på vilkor att inga risker för barnen existerar. Ur stadsbildssynpunkt är den på Gustav Vasa skolgård att föredra. För den södra uppgången på Odenplan pågår studier i syfte att definiera en lämplig plats. Den breda gångbanan i sydvästra hörnet vid korsningen mellan Karlbergsvägen och Västmannagatan har lanserats av Gustav Vasa församling, som äger angränsande fastighet. Med hänsyn till att gångbana är exceptionellt bred här (ca 9 meter), och gångtrafiken måttlig, kan gatu- och fastighetskontoret tillstyrka fortsatt utredning av detta läge under förutsättning att träden bevaras och inte skadas samt att schakten hålls relativt låga.

Ljus

Banverket har i olika sammanhang via sin konsult, redovisat fristående ljuslanterniner på allmän platsmark. Kontoret instämmer med målsättningen att dagsljus är eftersträvanvärt och trevligt. Dagsljus till biljetthallen kan åstadkommas via uppglasade stationsbyggnader, som också under den mörka tiden på dygnet / året kan lysas upp inneifrån och annonsera stationerna. Separata schakt med lanterniner har avstyrkts av gatu- och fastighetskontoret i svar på tillägg till detaljplaner för Citybanan, delsträcka Vasastaden. Skälen är flera. Schakten kommer att ta plats och bidra till skydd sikt och försvårad framkomlighet. Effekten av dagsljus via lanterniner är liten i vårt mörka klimat och med den nedsmutsning som sker i innerstaden. Erfarenheter av problem med klotter och vandalism innebär i realiteten otrivsamma miljöer med höga kostnader som följd. Möjligheten till effektiv och effektiv belysning av stationernas rulltrappor, förbindelsegångar e t c förordas ske med olika typer av tekniska hjälpmedel.

Komplettering med planbestämmelser

Lanterniner

Gatu- och fastighetskontoret bedömer att en planbestämmelse måste införas i det remitterade detaljplaneförslaget enligt:

Fristående lanterniner / ljusschakt inte får uppföras på allmän mark.

Syftet att garantera en god och trygg miljö samt framkomlighet och utrymme för sådant som behövs på gator och torg. Inte minst kommer behovet av cykelställ att öka markant vid stationerna.

Återställande av stora träd på Odenplan

Angående återplantering av stora träd som måste fällas bör detaljplaneförslaget kompletteras inför utställningen med en bestämmelse :
Stora träd som måste fällas skall återplanteras med likvärdiga.

Den stora värdefulla kastanjen på Odenplans sydvästra del står i periferin till arbetsområdet, och bör kunna sparas. En bestämmelse :

Trädet inte får fällas samt beteckning på trädet förslås införas.

Cykelparkering

Cykelparkering i anslutning till stationerna studeras för närvarande. På Odenplan, som kommer att ersätta Karlbergs station, behövs många nya cykelställ som kommer att ta en anseelig yta i anspråk på torget. Även okonventionella lösningar diskuteras, även om man ser både tekniska och administrativa svårigheter med t e x utrymmen under mark. Byggnader eller skärmtak för parkerade cyklar i innerstaden är inte aktuellt av utrymmesskäl. Vid uppgången vid Vandisvägen kan cykelställ placeras i Vanadisvägens mittparti.

SLUT